

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЩУ ОСВІТУ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Основою успішності виконання завдань щодо якості освіти є концептуальна, законодавча, нормативно-правова база, яка не тільки відповідає запитам суспільства щодо реформування освіти, але й є провідним орієнтиром для реалізації суттєвих змін в освіті з метою забезпечення всебічного розвитку особистості як центральної складової сучасної освітньої парадигми.

Спектр завдань, що стоїть перед вищою школою і освітою України в цілому, досить широкий і стосується багатьох аспектів діяльності, які передбачені Національною доктриною освіти. Докладніше зупинимось на викладанні гуманітарних предметів у вишах негуманітарного профілю і зазначимо, що таке викладання на теперішній час знаходиться у досить критичному стані. Це виявляється як у зменшенні планового часу на їх вивчення, так і у зниженні рівня їх засвоюваності студентством в цілому. А декларативні заяви про велику роль та важливість цих предметів для формування світогляду майбутнього фахівця на ділі суперечать фактичному ставленню до них – як з боку самих студентів, так і з боку значної частини викладачів фахових дисциплін. І це досить небезпечна тенденція, з огляду на важливе значення таких наук для культурного розвитку суспільства та самосвідомості його громадян.

Окрім свого функціонального призначення – підготовки кваліфікованих спеціалістів, виші України сьогодні стали елементом ринкової системи. Вони складають ринок освітніх послуг.

Разом із конкуренцією вишів актуалізувалась також і конкуренція між предметами за місце у навчальних планах. І це закономірно, бо розвиток наук та технологій вимагає збільшення відповідних потоків інформації при навчанні.

У таких умовах виникає потреба уточнити роль та місце дисциплін суспільно-гуманітарного циклу у навчальному процесі. Таке уточнення здійснюється здебільшого за двома критеріями, які впливають з відповідей на два взаємопов'язані питання: а) наскільки часто та ефективно студент використовуватиме набуті знання у подальшій практиці; б) наскільки ефективно засвоюється матеріал студентами.

На жаль, слід зазначити, що сьогодні спостерігається тенденція до погіршення ефективності засвоювання дисциплін, зокрема, соціально-гуманітарного циклу студентами негуманітарних спеціальностей. Слід наголосити, що йдеться про **середній** рівень, тобто рівень засвоєння переважною більшістю студентів.

Досить побіжний аналіз такого стану речей дозволяє виявити ряд причин, які є не окремими, взаємообумовленими, та поділити принаймні на три основні групи:

перша група причин витікає з того, що рівень інформаційного навантаження на студента у сучасному суспільстві зростає досить швидко;

друга група причин витікає зі змін соціально-економічної ситуації в країні. Наводимо їх перелік, хоча, зрозуміло, далеко не повний:

— значне збільшення відносної частини студентства серед загальної кількості молоді призводить до зниження середнього рівня підготовленості нинішнього студента. Як наслідок, студенти часто не володіють загальнонавчаними термінами, нерідко вкладають у них невідповідний смисл. Фактом є і те, що серед студентства присутні чимало молодих людей, які зробили свій вибір значною мірою випадково;

— поширення світоглядних орієнтацій на зразок: «я вступив до вишу аби отримати не стільки знання, скільки диплом» – своєрідну перепустку на шляху до престижних видів діяльності;

— зниження рівня підготовленості випускників шкіл;

— студенти усвідомлюють, що виші змушені боротися за кількість студентів.

Викладач змушений орієнтуватися на знижений середній рівень студента. У таких умовах збільшуються витрати аудиторного часу як на пояснення, так і на контроль матеріалу. В результаті відведеної кількості годин виявляється не досить, аби доступно для переважної частини студентів викласти необхідний матеріал у повному обсязі.

третья група причин тісно пов'язана з першою і зводиться до а) невідповідності значної частини підручників та посібників з дисциплін соціально-гуманітарного циклу вимогам часу; б) неконкурентоспроможності отриманої з них інформації (за практичною важливістю) у порівнянні з інформацією профільюючих предметів. Останнє спричинено саме формою викладання матеріалу – статичною, констатаційно-субстанційною, а не проблемно-операційною, що стимулює активну взаємодію студента з матеріалом.

Тому остання група причин може викликати спадковість у негативному ставленні до гуманітарних наук серед нових поколінь фахівців. І це є найбільш небезпечною тенденцією, адже таким чином не лише знецінюється значення величезного сегмента у *загальнолюдської культури*, але й відкидається методологія виховання *культури мислення*, так необхідної високорозвиненій особистості.

Проблеми, що викликали наявність цієї групи причин, як бачимо, мають велике значення і водночас можуть бути ефективно вирішені досить швидко з відносно невеликими витратами сил та коштів.